Tulorekisterin käyttöönotto ja vaikutukset

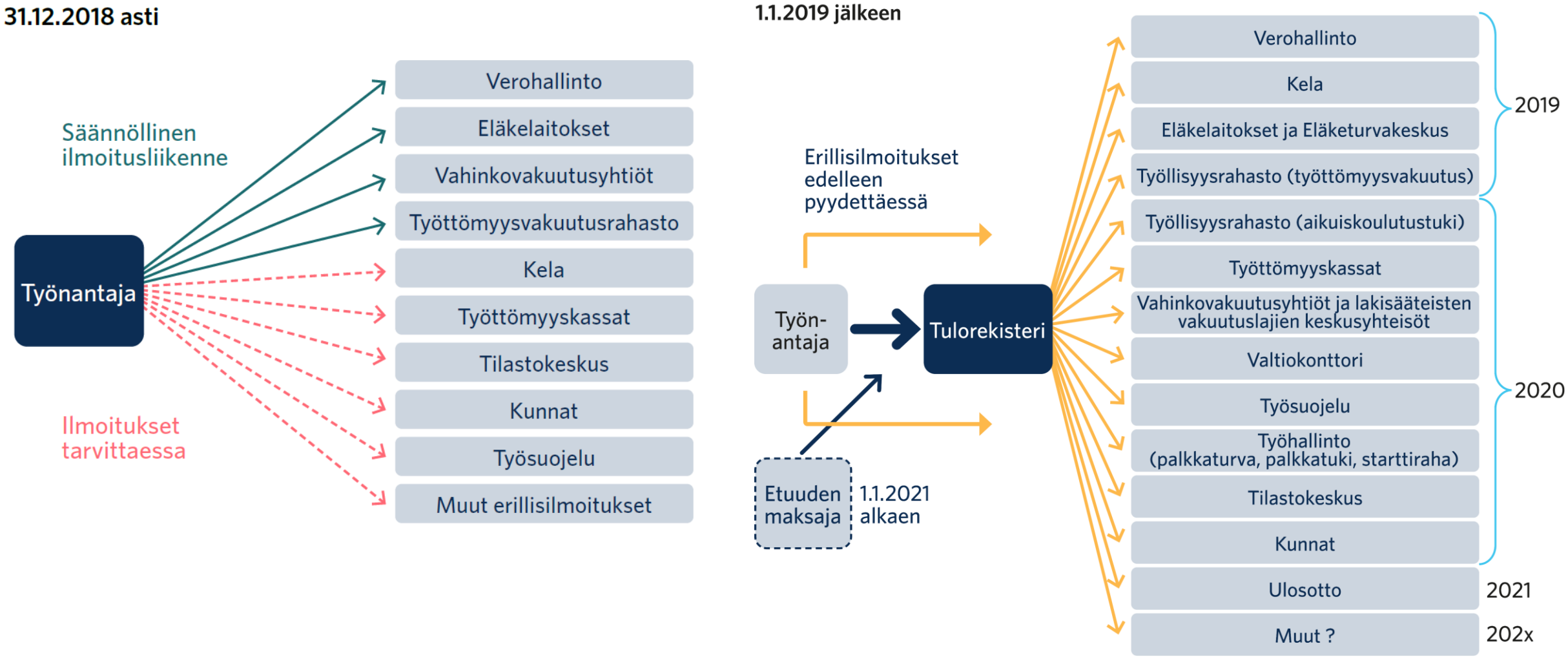
Esitys eduskunnan tarkastusvaliokunnalle
17.11.2021

Toni Äikäs
Valtiontalouden tarkastusvirasto

Miksi ja miten VTV tarkasti tulorekisteriä?

- Tulorekisterillä on laajat vaikutukset
  - Kaikki Suomen työnantajat ovat ilmoittaneet maksamansa palkat tulorekisteriin palkanmaksukohtaisesti vuoden 2019 alusta lähtien
  - Tietoja käytetään muun muassa verotuksen, eläkkeiden ja sosiaalietuuksien määräytymisen perusteena
  - Tulorekisteri muutti merkittävästi tulotietojen käsittelyyn liittyviä prosesseja ja tietovirtoja
- Tulorekisterillä tavoiteltiin oleellisia hyötyjä sekä tietojen ilmoittajille että niiden hyödyntäjille
- Tiedossa oli, että tulorekisterin käyttöönotossa oli ollut ongelmia
- Tarkastuksessa pyrittiin selvittämään eri sidosryhmien kokemuksia
- Tarkastus toteutettiin 09/2020 – 04/2021

Miten tulorekisteri muutti työnantajien palkkatietojen ilmoitusliikennettä?

Tarkastuskysymykset

1. Onko tulorekisterin avulla saavutettu tavoitteena olleita hyötyjä ja vaikutuksia?
2. Onko tulotietojärjestelmän käyttöönotossa ilmenneiden ongelmien syyt selvitetty ja niiden poistamiseksi tarvittavat korjaukset tai muutokset toteutettu?
3. Varmistetaanko tulorekisteriin ilmoitettavien tietojen laatua ja oikeellisuutta riittävästi?

Onko tulorekisterin avulla saavutettu tavoiteltuja hyötyjä ja vaikutuksia?

Työnantajien hallinnollisen taakan keventäminen oli tulorekisterin keskeinen tavoite (HE 143/2017), mutta käytännön toteutuksessa se ei näyttänyt saaneen erityistä huomiota

Työnantajien hallinnollinen taakka ei ole vähentynyt, vaan palkkahallinnon työmäärä on tulorekisterin myötä pikemminkin kasvanut

- Ilmoituksia tehdään aiempaa useammin ja yksityiskohtaisemmalla tasolla
- Ilmoituksia joudutaan usein korjaamaan takautuvasti

Tulorekisterin tietosisältö ei aina riitä etuusasian käsittelyyn, vaan käsittelyn yhteydessä joudutaan kysymään lisätietoja

- Etuuslainsäädännössä käytetään hyvin moninaisia tulokäsitteitä
- Osa tulorekisterin tiedoista on vapaaehtoisesti ilmoitettavia

Tietojärjestelmällä ei voida ratkaista monimutkaisen lainsäädännön aiheuttamaa hallinnollista taakkaa

Reaaliaikaisuus on tuonut hyötyjä osalle tiedon käyttäjistä

Onko tulorekisterin käyttöönotossa ilmenneiden ongelmien syyt selvitetty ja korjattu?

Palkkatietoilmoitusten käyttöönotto vuoden 2019 alussa oli erityisesti ilmoittajien kannalta vaikea – osa haastatelluista luonnehti sitä jopa kaoottiseksi. Valmisteluvaiheessa ei ennakoitu riittävästi, miten muutokset vaikuttavat tietojen ilmoittajiin.

Alkuvaiheen tekniset ongelmat on korjattu, joten tekninen toimivuus ei ole enää erityinen ongelma. Tulorekisteriä on kuitenkin tarvetta kehittää siten, että kehittämisessä kuullaan aidosti sidosryhmien tarpeita.

Varmistetaanko tulorekisteriin ilmoitettavien tietojen laatua ja oikeellisuutta riittävästi?

Ilmoittajille tarjottava ohjeistus on kattavaa, mutta osin vaikeaselkoista

Tietoja voi korjata vain alkuperäinen ilmoittaja; myöskään tieto tulorekisterissä havaitusta virheellisestä tiedosta ei välity tehokkaasti muille käyttäjille

Tietojen laadun varmentaminen on kunkin tietoja käyttävän organisaation omalla vastuulla

Tarkastusviraston suositukset

1. Verohallinnon tulee etsiä yhdessä erityisesti tiedon ilmoittajien kanssa ratkaisuja, jotka vähentävät tarvetta korjata tulorekisteri-ilmoituksia takautuvasti ja helpottavat korjaamista.
2. Verohallinnon tulee selvittää mahdollisuudet ja tarpeet tulorekisteri-ilmoitusten keskitettyyn laadunvalvontaan ja -tarkistuksiin. Lisäksi sen tulee selvittää, miten rinnakkaisen valvontatiedon toteutusta voitaisiin priorisoida jatkokehittämisessä.
3. Valtiovarainministeriön ja Verohallinnon tulee varmistaa, että tulorekisterin keskeisillä sidosryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa niin pienkehittämiseen kuin isompien kehityskohteiden valintaan.
4. Sosiaali- ja terveysministeriön tulee huolehtia siitä, että tulorekisterin hyödynnettävyys otetaan huomioon, kun rekisteriin liittyvää etuuslainsäädäntöä uudistetaan.

Kiitos!

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
STATENS REVISIONSVERK

Tack!